

Sygn. akt VIII U 1230/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lipca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Mariola Szmajduch
Protokolant:	Katarzyna Stefańczyk

po rozpoznaniu w dniu 8 lipca 2014 r. w Gliwicach

sprawy M. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla

na skutek odwołania M. G.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 28 kwietnia 2014 r. **nr** SER- (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje odwołującej M. G. prawo do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za 2014 rok w wysokości 2,5 Mg (dwie i pół tony) węgla kamiennego w asortymencie O. II;

(-) SSO Mariola Szmajduch

Sygn. VIII U 1230/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 28 kwietnia 2014r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił ubezpieczonej M. G. prawa do wypłaty ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przysługującego emerytom i rencistom - za rok 2014. W uzasadnieniu odmowy podano, że mąż ubezpieczonej, po którym pobiera ona rentę rodzinną nie przeszedł na emeryturę od pracodawcy objętego Układem Zbiorowym Pracy dla pracowników zakładów (...) z dnia 21 grudnia 1991r.

Od tej decyzji ubezpieczona wniosła odwołanie, domagając się jej zmiany poprzez przyznanie jej prawa do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za rok 2014.

ZUS wniósł o oddalenie odwołania ,podtrzymując swe dotychczasowe stanowisko.

Sąd ustalił, co następuje:

Przedsiębiorstwo (...) S.A. jest spółką, która funkcjonuje od 1995r. Powstała ona na bazie majątku Przedsiębiorstwa (...), które funkcjonowało w latach 90-tych. Wcześniej było to Gwarectwo Budownictwa Górniczego w K. – Zakład (...) w G..

M. G. jest wdową po zmarłym pracowniku (...) w G.. Jej mąż H. G. był uprawniony do górniczej renty inwalidzkiej od dnia 28 czerwca 1964r. Przed przejściem na rentę był pracownikiem Przedsiębiorstwa (...) w G.. Renta ta była mu przyznawana na kolejne okresy. Z wypisu z treści orzeczenia Obwodowej Komisji Do Spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia z dnia 23 sierpnia 1993r. wynika, iż komisja ta uznała H. G. za inwalidę grupy drugiej (obecnie całkowita niezdolność do pracy) z ogólnego stanu zdrowia. Równocześnie Komisja ta uznała, że badanie kontrolne jest zbędne, co zgodnie z obowiązującymi w tym czasie przepisami, oznaczało, że renta ta przysługuje na stałe. Następnie od 27 marca 1997r. H. G. zostało przyznane prawo do emerytury.

Mąż ubezpieczonej zmarł w dniu 8 sierpnia 2004r. i od tego dnia uprawniona do renty rodzinnej po nim jest odwołująca – M. G..

W dniu 8 stycznia 2014r. ubezpieczona złożyła wniosek w sprawie wypłaty ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za rok 2014. Ubezpieczona podała, że w latach 2002 – 2007 nie pobierała ekwiwalentu ani bezpłatnego węgla w naturze. W jej aktach rentowych (k.50) znajduje się zaświadczenie wystawione przez (...) S.A potwierdzające uprawnienia męża ubezpieczonej H. G. do pobierania 2,5 ton węgla na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z 21 grudnia 1991r. Pracodawca w piśmie podał, że od 1 stycznia 1996r. w związku ze zmianą wprowadzoną do (...) S.A. zaprzestano wydawania węgla swoim emerytom i rencistom, a wartość węgla jest wliczana do podstawy wymiaru emerytury i renty.

(...) G. było objęte Układem Zbiorowym Pracy dla (...) Zakładów (...) z dnia 21 grudnia 1991r. i figuruje w załączniku nr 1 do UZP dla (...) w pkt 22 – w brzmieniu ustalonym protokołem dodatkowym nr 7 z 21 listopada 1995r.

Z informacji nadesłanej przez Państwową Inspekcję Pracy - Okręgowy Inspektorat Pracy w K. wynika, że w dniu 3 czerwca 1995r. z mocą obowiązującą od 26 listopada 1994r. do rejestru układów wpisany został jednolity tekst układu zbiorowego dla Przedsiębiorstwa (...) w G. z dnia 1 października 1992r. Tekst ten powstał na podstawie art. 5 ustawy z dnia 29 września 1994r. o zmianie ustawy Kodeks pracy (Dz. U nr 113 poz. 547). W dniu 3 czerwca 1995r. do rejestru układów zostało wpisane ponadto porozumienie z 30 grudnia 1994r. zawarte w trybie art. 241 27 k.p. o zawieszeniu stosowania na okres 1 roku postanowień wyżej wymienionego układu w części dotyczącej świadczeń dla emerytów i rencistów z tytułu deputatu węglowego, o którym mowa w załączniku nr 11 do układu. Do rejestru układów nie zostało zgłoszone i wpisane porozumienie o odstąpieniu przez (...) w G. od uprawnień do deputatu węglowego dla emerytów i rencistów zawarte w trybie art. 9 ust 3 ustawy z dnia 29 września 1994r. o zmianie ustawy Kodeks pracy i zmianie niektórych ustaw.

Powyższe okoliczności Sąd ustalił na podstawie: akt organu rentowego, a także pisma (...) z dnia 24 września 2013r. (k.50 a.o.r.).

Nadto informacje na temat obowiązujących w (...) G. układów zbiorowych pracy, zawieranych porozumień, protokołów dodatkowych oraz ich rejestracji, są Sądowi znane z urzędu z uwagi na prowadzone przed tut. Sądem liczne sprawy o analogicznym stanie faktycznym.

Sąd ocenił zebrany materiał dowodowy jako kompletny i spójny, a poprzez to mogący stanowić podstawę ustaleń faktycznych w sprawie.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonej, zasługuje na uwzględnienie.

Podstawę prawną żądania ubezpieczonej stanowi ustawa z dnia 6 lipca 2007r.

o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych. (Dz. U nr 147 poz. 1031).

Przystępując do rozważań na temat prawa do ekwiwalentu pieniężnego należy przytoczyć istotne dla rozstrzygnięcia sprawy uregulowania zawarte w ustawie.

Art. 1 ustawy określa zasady i sposób realizacji uprawnienia do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, zwanego dalej "ekwiwalentem", przysługującego osobom uprawnionym z przedsiębiorstw robót górniczych za okres od dnia 1 stycznia 2002r. do dnia 31 grudnia 2015r.

Art. 2 stanowi, że użyte w ustawie określenia oznaczają:

1) osoby uprawnione - emerytów i rencistów mających ustalone prawo do emerytury lub renty, którzy pobierali bezpłatny węgiel w naturze od przedsiębiorstw robót górniczych lub przeszli na emeryturę lub rentę z tych przedsiębiorstw oraz wdowy, wdowców i sieroty mających ustalone prawo do renty rodzinnej po byłych pracownikach przedsiębiorstw robót górniczych, uprawnionych do bezpłatnego węgla na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników zakładów górniczych z dnia 21 grudnia 199 r., i którzy uzyskali emeryturę lub rentę przed dniem 1 stycznia 2007r., a po dniu 31 grudnia 2001r. nie pobierali ekwiwalentu;

2) przedsiębiorstwo robót górniczych - przedsiębiorcę prowadzącego roboty górnicze pod ziemią związane z budową, utrzymaniem lub likwidacją zakładu górniczego;

W art. 3 wyłączono z grona uprawnionych osoby, których roszczenia z tytułu prawa do bezpłatnego węgla zostały zaspokojone przed dniem wejścia w życie ustawy.

W przypadku gdy roszczenia, o których mowa w ust. 1, zostały częściowo zaspokojone ekwiwalent przysługuje w części niezaspokojonego roszczenia.

Art. 7 określa zasady realizacji prawa.

Ekwiwalent wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zwany dalej (...), zgodnie z harmonogramem, o którym mowa w ust. 7, na wniosek osoby uprawnionej. Wniosek o wypłatę ekwiwalentu zgłoszony po raz pierwszy zawiera:

- 1) imię i nazwisko osoby uprawnionej;
- 2) numer PESEL albo rodzaj i numer dokumentu tożsamości obcokrajowca;
- 3) adres zamieszkania osoby uprawnionej;
- 4) numer świadczenia osoby uprawnionej;
- 5) nazwę przedsiębiorstwa robót górniczych.

Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, należy dołączyć dokument potwierdzający uprawnienie do ekwiwalentu i określający jego wysokość oraz oświadczenie osoby uprawnionej o niepobieraniu w latach 2002-2007 lub za ich część, ekwiwalentu lub bezpłatnego węgla w naturze.

Reasumując, aby wnioskujący mógł nabyć prawo do ekwiwalentu na podstawie powołanej ustawy musi wykazać, że:

1. był pracownikiem zakładu robót górniczych i przeszedł na emeryturę lub rentę z tego zakładu, albo pobierał ekwiwalent jako emeryt lub rencista;
2. uzyskał prawo do emerytury lub renty przed dniem 1 stycznia 2007r.;
3. jako emeryt bądź rencista był uprawniony do bezpłatnego deputatu węglowego,

a uprawnienie do bezpłatnego węgla przysługiwało na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników zakładów górniczych z dnia 21 grudnia 1991r.,

4. prawo do bezpłatnego węgla nie zostało zaspokojone przed dniem wejścia w życie ustawy;

Nadto wnioskujący musi złożyć stosowny dokument potwierdzający prawo do deputatu i złożyć oświadczenie, że z tego prawa nie korzystał po 2001r.

Należy podkreślić, że deputat węglowy jest świadczeniem ze stosunku pracy, a nie z zakresu ubezpieczeń społecznych. Jest to zastępcza forma wynagrodzenia dopuszczalna jedynie z mocy Kodeksu Pracy lub układów zbiorowych pracy.

Przechodząc do oceny uprawnienia odwołującej do bezpłatnego węgla trzeba podnieść, że ustawa z 6 lipca 2007r. została wydana w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego stwierdzającego niezgodność z Konstytucją art. 55 ust.1 ustawy z dnia 26 listopada 1998r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz. U. Nr 162, poz. 1112 oraz z 2001 r. Nr 5, poz. 41 i Nr 154, poz. 1802), w części obejmującej zwrot: "z kopalń całkowicie likwidowanych" (wyrok z dnia 12 grudnia 2005r., w sprawie SK 20/04). Ustawa z 6 lipca 2007r. zakresem podmiotowym obejmować winna osoby wymienione w art. 55 ust. 1 ustawy z 26 listopada 1998r. tj. osoby uprawnione na podstawie Układu Zbiorowego Pracy do bezpłatnego węgla, które uzyskały emeryturę lub rentę przed dniem 1 stycznia 2007r.

Skoro „osobą uprawnioną” w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 2007r. jest emeryt i rencista, wdowa i wdowiec po zmarłym pracowniku przedsiębiorstwa górniczego uprawniony do bezpłatnego węgla na podstawie UZP z dnia 21 grudnia 1991r. należało zbadać, czy emeryci i renciści oraz wdowy i wdowcy po zmarłych pracownikach (...) G. takie uprawnienie posiadali oraz czy zachowali je do czasu przejścia ich realizacji przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

W tym miejscu wskazać należy, że w związku z nowelizacją działu XI Kodeksu Pracy, dokonanej ustawą z dnia 29 września 1994r. o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U z 1994 r. nr 113 poz. 547) zaistniała możliwość utraty przez emerytów i rencistów uprawnienia do deputatu węglowego. Ustawa ta w art. 9 uregulowała bowiem zasady obowiązywania układów zbiorowych pracy zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy. Przepis ten stanowi, że:

Z upływem 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy (tj. z dniem 26 listopada 1995r.) tracą moc układy zbiorowe pracy i porozumienia o przystąpieniu do tych układów, zawarte przed tym dniem, z zastrzeżeniem ust. 2-7. (tj. Układu zbiorowego z dnia 1 lutego 1980 r., na podstawie którego ubezpieczony otrzymywał 2,5 tony węgla);

Do upływu terminu przewidzianego w ust. 1 strony uprawnione do zawarcia ponadzakładowego układu zbiorowego pracy mogą zawrzeć porozumienie o wstąpieniu w prawa i obowiązki stron układu lub porozumienia, o którym mowa w ust. 1, zawartego po dniu

31 grudnia 1986r. (tj. Układu zbiorowego z 1991r.)

Do upływu terminu przewidzianego w ust. 1 strony uprawnione do zawarcia zakładowego układu zbiorowego pracy mogą zawrzeć porozumienie o włączeniu uprawnień i świadczeń określonych w układzie lub porozumieniu, o którym mowa w ust. 1, zawartych przed dniem 1 stycznia 1987r., do zakładowego układu zbiorowego pracy albo o odstąpieniu od stosowania tych uprawnień i świadczeń. Jeżeli w wyniku zawarcia porozumienia zachodzi konieczność zmiany postanowień zakładowego układu zbiorowego pracy, zmian tych dokonuje się w trybie art. 241⁹ § 1 Kodeksu pracy.

Bezspornym w sprawie jest, że mąż ubezpieczonej był pracownikiem przedsiębiorstwa robót górniczych tj. (...) G. i na rentę przeszedł przed dniem 1 stycznia 2007r.

Małżonek odwołującej przeszedł na rentę w czasie, kiedy nie obowiązywał jeszcze Układ Zbiorowy Pracy dla (...) z dnia 21 grudnia 1991r. W czasie zatrudnienia i bezpośrednio po przejściu na rentę był uprawniony do deputatu węglowego na podstawie art. 60 Karty G. z dnia 30 listopada 1949r. Kolejne Układy Zbiorowe Pracy dla (...) Węglowego, a to układ zbiorowy z dnia 1 stycznia 1975r. w rozdziale IV § 24 oraz układ zbiorowy z dnia 1 lutego 1980r. w rozdziale IV § 18 utrzymały przedmiotowe uprawnienia. Następnie jego uprawnienia zostały recypowane do Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z 21 grudnia 1991r. z mocy protokołu dodatkowego nr 7 z 21 listopada 1995r. do UZP dla (...) z 21 grudnia 1991r. Protokół ten

w § 3 ust 1 postanowił: art. 22 ust 2 UZP dla (...) otrzymuje brzmienie :

„ 2. uprawnienia do bezpłatnego węgla w naturze – z zastrzeżeniem art. 44¹ - przysługują zamieszkałym w kraju emerytom i rencistom w wymiarze:

1) 2,5 tony rocznie, których uprawnienia powstały na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Węglowego z 1 lutego 1980 i którzy korzystali z nich 25 listopada 1995r.,

2) 3 tony rocznie, których uprawnienia powstały na podstawie Układu Zbiorowego Pracy dla (...) Zakładów (...) z 21 grudnia 1991r.”

Zatem mąż M. G. był uprawnionym do otrzymania bezpłatnego węgla na podstawie UZP dla (...) z 1 lutego 1980r, który został następnie recypowany przez UZP dla (...) z 21 grudnia 1991r.. – czego wymaga art. 2 pkt 1 ustawy z 6 lipca 2007r.

Postanowienia UZP dla (...) z 21 grudnia 1991r. przestały wiązać z dniem

23 listopada 2002r. w związku z wypowiedzeniem go i utratą mocy obowiązującej przez art. 241⁷ § 4 k.p. z uwagi na orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 listopada 2002r. sygn. akt K 37/01. Z uwagi jednak na fakt, że przepisy ustawy z 6 lipca 2007r. są kontynuacją przyjętych przez ustawodawcę rozwiązań dotyczących wypłaty emerytom i rencistom ekwiwalentu z tytułu prawa do bezpłatnego węgla przez ZUS istotne jest, że w dacie 14 stycznia 1999r. ubezpieczona była rencistką pobierającą na podstawie UZP dla (...) z 21 grudnia 1991r. bezpłatny węgiel.

Protokołem dodatkowym nr 7 do UZP dla (...) z 21 grudnia 1991r. zmieniono treść art. 22 UZP dla (...). W nowym brzmieniu art. 22 UZP dla (...) odwoływał się do art. 44¹. Przepis art. 44¹ stanowił, że od dnia 26 listopada 1995r. postanowienia art. 22 Układu nie dotyczą jednostek, które do dnia 25 listopada 1995r. w swoich zakładowych układach zbiorowych pracy odstąpiły, na podstawie art. 9 ust 3 ustawy z dnia 29 września 1994r. o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw od stosowania świadczeń, o których mowa w art. 22 ust. 2 pkt 1 w wymiarze i na zasadach określonych w Układzie Zbiorowym Pracy dla (...) Węglowego z dnia 1 lutego 1980r. W ocenie Sądu przepis art. 9 ust. 3 ustawy z 29 września 1994 roku koresponduje z art. 22 i 44¹ UZP dla (...)

z 21 grudnia 1991r. w brzmieniu ustalonym protokołem dodatkowym nr 7. Z przepisów tych wynika, że strony uprawnione do zawarcia zakładowego układu zbiorowego pracy zawarły porozumienie o włączeniu uprawnień w zakresie węgla deputatowego określonych w układzie z 1 lutego 1980r., ale równocześnie zastrzegły, że postanowień o deputacie węglowym dla emerytów i rencistów, którzy przeszli na te świadczenia w czasie obowiązywania UZP dla PW z 1 lutego 1980r., nie stosuje się w jednostkach, które w swoich zakładowych układach zbiorowych pracy odstąpiły na podstawie art. 9 ust. 3 ustawy z 29 września 1994r. od świadczeń w zakresie węgla deputatowego dla emerytów i rencistów na zasadach określonych w UZP dla PW z 1 lutego 1980r.

W związku z powyższym i mając na uwadze, że pierwotnie mąż ubezpieczonej był uprawniony do węgla deputatowego na podstawie Karty Górnika z dnia 30 listopada 1949r. Sąd badał, czy (...) G. odstąpiło od wydawania węgla emerytom i rencistom w trybie zakreślonym przez powyższe przepisy. Jak wynika z informacji Państwowej Inspekcji Pracy takiego odstąpienia nie zarejestrowano, a wymagał tego art. 9 ust 3 ustawy z 29 września 1994r.

Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia była okoliczność, że w trybie art. 241²⁷ k.p. (...) G. zawiesiło na okres 1 roku wydawanie węgla deputatowego emerytom i rencistom. Zawieszenie stosowania układu zakładowego nie jest bowiem tożsame z odstąpieniem w trybie art. 9 ust 3 ustawy z 29 września 1994r. od postanowień UZP dla PW z 1 lutego 1980r., a tylko odstąpienie w tym trybie mogłoby prowadzić do stwierdzenia, że ubezpieczony utracił uprawnienie do deputatu węglowego.

Bez znaczenia pozostaje także treść Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla (...) G.. Sąd miał na uwadze, że uprawnienie ubezpieczonej wywodzi się

z ponadzakładowego układu zbiorowego. Zgodnie z art. 241²⁶ k.p. postanowienia układu zakładowego nie mogą być mniej korzystne dla pracowników niż postanowienia obejmującego ich układu ponadzakładowego. W razie powstania tego rodzaju sytuacji zastosowanie ma norma aktu wyższego rzędu. Zgodnie z art. 239 par 1 i 2 k.p. układ zbiorowy pracy zawiera się dla wszystkich pracowników zatrudnionych u pracodawcy z możliwością objęcia nim także emerytów i rencistów. Skoro układem zostali objęci emeryci i renciści to także do nich należy stosować przepis art. 241²⁶ k.p. W praktyce oznacza to, że nawet gdyby układ zakładowy nie przewidywał węgla deputatowego dla emerytów i rencistów to i tak byłby on im należny na podstawie układu ponadzakładowego.

Również bez znaczenia pozostaje podnoszona przez ZUS okoliczność, iż mąż M. G. nie przeszedł na emeryturę jako pracownik (...) G.. Istotnym w niniejszej sprawie było bowiem, że jako pracownik tego przedsiębiorstwa przeszedł na górniczą rentę inwalidzką, która przysługiwała mu na stałe. Nadto jako rencista pobierał deputat węglowy w wysokości 2,5 tony, a następnie pracodawca, tj. (...) G. wypłacał mu z tego tytułu do roku 1995 ekwiwalent pieniężny.

Roszczenie M. G. za rok 2014 nie zostało zaspokojone. Nie otrzymała ona deputatu węglowego w naturze ani w ekwiwalencie pieniężnym od byłego pracodawcy, ani od ZUS, a tylko takie formy mogą zostać uznane za zaspokojenie roszczenia. Nie jest zaspokojeniem roszczenia wliczenie równowartości deputatu węglowego do podstawy wymiaru emerytury lub renty.

M. G. złożyła wniosek o wypłatę ekwiwalentu w terminie i spełniała ona wymogi określone przez art. 7 ust. 2 i 3 ustawy z 6 lipca 2007r. Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z 6 lipca 2007r. była więc uprawniona do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za rok 2014.

Mając powyższe na względzie Sąd uznał odwołanie za uzasadnione i na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

SSO Mariola Szmajduch